

Tanıtım

Tema: Dilin Zenginliği

Konu: Roman

Alt Konu: Romanda Tema ve Konu, Çatışma, Roman Türleri

Temanın Amacı: Romanlarda tema, konu ve çatışmanın amacı; okuyucuyu etkileyici bir olayın içine çekmek, karakterlerin ve olayların derinliklerine inmelerini sağlamak ve yazarın iletmek istediği mesajları güçlü bir şekilde vurgulamak.

Roman

Tema

- Tema, bir sanat eserinin merkezinde yer alan temel duygu ya da düşüncedir.
- Konu ve ana düşünce ile yakınlığı nedeniyle onlarla karıştırılmaması gereken bir terimdir.
- Konunun somut nitelikli olmasına karşılık, tema soyut ve genel özellikler gösterir.
- Bir eserin teması, onun konusu değildir; konunun çok özel bir biçimde işlenmiş ayrıntısıdır.
- “Ayrılık” temasının işlendiği bir romanda “ayrılık karşısında duyulan üzüntü”, bu eserin konusu olarak ifade edilebilir.
- Bir şeyin edebiyat eserine konu edilmesi için, bir yazar veya şairin o konuyu seçmiş olması yeterlidir. Oysa tema, edebî şahsiyetin sanatçı yönünün, yorumlama gücünün bir göstergesidir.
- Tema, bütün sanat dallarının ortak terimlerinden biridir.
- Bir romanın değerini konusu değil teması belirler, bunun gerçekleşmesi ise temanın düşünce dokusu ve yorumlanışı ile ilgilidir.
- Romanın bütününe hâkim olan bir tema, iyi işlenmek kaydıyla, romanın sağlam bir kompozisyon kazanmasında etkili olabilir.
- Tema, soyuttur ve soyutluğun derecesi edebî şahsiyetin özellikleriyle yakından ilgilidir; tema, somut verilerle desteklendiği zaman eserin başarısı artar.

Konu

- Konu; üzerinde konuşulan, yazı yazılandır.
- Her yazım ve anlatımın temeli konudur.
- Konu günlük olaylardan alınabileceği gibi insanlar arası ilişkilerden, toplumsal gerçeklerden, sorunlardan, bilim ve teknolojiyen, sanattan, kısaca yaşamın her kesitinden seçilebilir. Söz gelimi “aşk” duygusal, “eğitim” toplumsal, “optik” bilimsel bir konudur.
- Bu konular çok geneldir, bu ana konuların alt başlıklarla sınırlandırılması gerekir.
- Bilimsel bir konu aynı zamanda toplumsaldır, bu nedenle anlatım konularını kesin sınırlarla ayırmak güçtür.
- Yine konular; nesnel ise somut konular, nicel ise soyut konular diye de ayrılır.
- Konu alanı olarak toplumun her kesimi alınabilir.

Örneğin

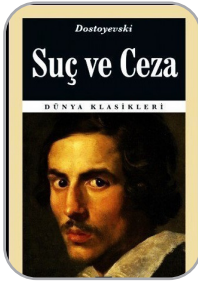
Okul öncesi eğitimi konu alan bir roman için köy, varoş, gecekondu, aydın kesim, İtalya, Çin gibi alanlardan biri seçilebilir.

Konu seçiminde göz önünde bulundurulacak özellikler şunlardır:

- Kişi, konu seçerken bildiği ya da ilgi duyduğu, araştırma yapabileceği konuyu seçmelidir.
- Konu, geliştirilmeye uygun olmalıdır.
- Konu, türlü yorumlara yol açmayacak kadar inandırıcı ve açık olmalıdır.

! Önemli

Bir roman, birden fazla temadan meydana gelebilir. Fakat bunlardan biri veya birkaçı romanda daha bir önem kazanarak karşımıza çıkar. İkinci, üçüncü derecedeki temalar, asıl temayı besler; romanı zenginleştirir. Bu da romanın daha iyi anlaşılmasını kolaylaştırır.

Örnek 1

Sürekli bu bunalım hâlimden usanan Raskolnikov, suçlulara has psikolojiyle; belki de yakalanmak, rahatlamak amacıyla cinayet işlediği eve geri döner. Evde tamir işleriyle uğraşan işçiler, yankesici olduğunu düşünerek onu dışarı atarlar. Eve dönüş yolunda bir kazaya şahit olan Raskolnikov, yaralanan Marmeladov'u evine kadar götürür ve orada Marmeladov'un kızı Sonya ile tanışır. Sürekli izlendiğini düşünen Raskolnikov, bu tedirginlikten kurtulmak için işlediği cinayeti Sonya'ya anlatır. Nitekim kurnaz bir adam olan Komiser Porfiri Petroviç, cinayeti Raskolnikov'un işlediğinden şüphelenmektedir. Sonya, Raskolnikov'dan vicdanının huzur bulması için suçunu itiraf etmesini ister. Raskolnikov, Sonya'nın bu sözüne uyarak karakola gider ve yaşlı kadın ile kardeşini öldürdüğünü itiraf eder. Raskolnikov, yedi yıl hapis cezasına çarptırılır ve cezasını çekmek üzere Sibiry'a gönderilir. Sonya da onun peşi sıra Sibiry'a giderek mahkûmların bulunduğu yakın bir yere yerleşir. Hem mahkûmlar hem de onların eşleri tarafından sevilen ve herkesin küçük Sonya diye hitap ettiği Sonya, haptenden çıkana kadar Raskolnikov'u bekleyecektir.

Dostoyevski, *Suç ve Ceza*

Aşağıdakilerden hangisinde bu parçanın konusu ve teması sırasıyla verilmiştir?

- Raskolnikov'un işlediği cinayetin ardından yaşadığı psikolojik buhran - Suç ve vicdan muhasebesi
- Raskolnikov ve Sonya'nın ilişkisi - Aşk ve fedakârlık
- Marmeladov'un yaşadığı kaza - Tesadüfler
- Raskolnikov'un Sibiry'a sürgün edilmesi - Adaletin yerini bulması
- Raskolnikov'un gelecekle ilgili hayalleri - Kurulan hayaller

Bu parçanın konusu, Raskolnikov'un işlediği cinayet sonrası yaşadığı psikolojik buhran ve sonrasında yaşananlardır. Teması ise Raskolnikov'un işlediği cinayetin ardından duyduğu vicdan azabı ve suçluluk duygusudur.

Cevap A

Çatışma**Çatışma nedir?**

- Aynı anda ortaya çıkan birbirine karşıt ya da eşit derecede çekici dilek ve isteklerin bireyde yarattığı ruhsal durum.
- Birbirleriyle uyuşmayan dilek, istek ya da ereklerin yarışmasından ortaya çıkan üzücü ya da kıvanç vermekten uzak bilinç durumu.
- Farklı düşüncelere, duygulara, isteklere, özelliklere sahip olmaktan veya yaşam tarzından dolayı yaşanan anlaşmazlık/uyuşmazlık, zıtlık/karşıtlık, gerilim durumları.

Romanda Çatışma

- Romanda olay örgüsü tekdüze, sıkıcı, monoton bir şekilde ilerlemez. Gerilim, gerilime bağlı olarak da merak unsuru, anlatımın keyifle okunmasını, izlenmesini ve sürükleyiciliğini sağlar.
- Gerilim, okuyucuyu merak, korku ve heyecan içinde bırakmak amacıyla, olayların nereye varacağı; nasıl sonuçlanacağı gibi konularda sağlanan sürükleyiciliktir. Bu şekilde oluşturulan gerilim ortamı, romanın merakla okunmasını sağlar. Gerilimi sağlayan unsur ise çatışmadır.
- Davranışlarımızın kökenini araştırdığımız zaman karşımıza korku, öfke, istekler, öç, gurur, pişmanlık, sevgi, kıskançlık, açgözlülük, gıpta, vicdan azabı, suçluluk duygusu gibi duygusal durumlardan birine gelip dayanırız. Bu duygusal durumların her birine "motif" denir.
- Çatışmada en az iki taraf vardır. Bu iki taraf mutlaka iki insan veya iki grup olmak zorunda değildir. Bir tek insan, kendi içinde iki taraf olarak çatışmaya girebilir. Dolayısıyla çatışma "insanın insanla, insanın toplumla, insanın tabiatla, insanın kendi kendisiyle olan mücadelesi" şeklinde tanımlanabilir. Çatışma "zeki-aptal, saf-hin, ahlaklı-ahlaksız, tutumlu-savurgan, sadık-sadakatsiz, dingin-sinirli vb." gibi zıt karakterlerden doğar.
- Kimi yerde çatışma, taraftan insan değil de bazı soyut kavramlar olarak da gerçekleşebilir. Örneğin bir hikâyede iyilik-kötülük, güzellik-çirkinlik, yardımseverlik-bencillik, akıl-gönül, bilgelik-cehalet gibi kavramlar arasında da çatışmalar oluşturulabilir.
- Çatışma kavramı, olay örgüsü boyunca gerilim oluşturduğundan, anlatımın "merak" unsurlarını buradan sağladığını, gücünü ve başarısını buradan aldığını söyleyebiliriz. Çatışmalar, bir romanda okuyucunun merak duygularını sürekli diri tutup bir gerilim ortamı yaratmak için kurgulanır.
- Roman kişisi bir yol kavşağında kalacak, bir seçim yapmak zorunda olacak ki bir "roman" ortaya çıksın. Örneğin bir tır şoförü, bir an önce yükünü ulaştırması gereken yere götürmek zorundadır. Aniden çok şiddetli bir fırtına çıkar. Şoför, bu durumda herhangi tehlikeyi göze alarak bir an önce yükünü ulaştırmaya mı çalışacak yoksa fırtınanın dinmesini bekleyerek yükünü geç mi ulaştıracak? Bu bir çatışmadır.

- Kimi romanlarda çatışma pek kolaylıkla göze çarpmaz ama roman anlatıldığına göre orada mutlaka bir çatışma vardır, roman daha dikkatle okunduğunda çatışma görülecektir.

Örnek 2

Kemal, küçük bir sahil kasabasında yaşayan bir balıkçıydı. Hayatı boyunca ailesinin balıkçılık işinde çalışmış ve bu işi devam ettirmişti. Ancak Kemal, denizin tehlikelerinden ve bu işin zorluklarından bıkmıştı. Onun en büyük hayali, üniversiteye gitmek ve mühendis olmaktı. Fakat ailesi, Kemal'in balıkçılığı bırakmasını istemiyor ve bu işi devam ettirmesi gerektiğini düşünüyor. Kemal, bir yandan ailesinin beklentilerini karşılamaya çalışırken, diğer yandan kendi hayallerinin peşinden gitmek arasında sıkışıp kalmıştı.

Bu parçadaki temel çatışma aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Kemal'in denizle olan mücadelesi
- B) Kemal'in ailesi ile olan çatışması
- C) Kemal'in eğitim hayatındaki zorluklar
- D) Kemal'in içsel hayalleri ve ailesinin beklentileri arasındaki çatışma
- E) Kemal'in diğer balıkçılarla çatışması

D seçeneği, metindeki temel çatışmayı en doğru şekilde özetliyor. Kemal'in hayali üniversiteye gitmek ve mühendis olmak iken ailesi onun balıkçılığı devam ettirmesini istiyor. Bu durum, Kemal'in içsel arzuları ve ailesinin beklentileri arasında yaşadığı çatışmayı yansıtıyor. Metnin odaklandığı ana sorun da budur.

Cevap D

Önemli

Sanatsal metinler, insanın kendini ifade etmek için kullandığı en etkili yollardan biridir. İnsan, tarih boyunca duygu ve düşüncelerini ifade etmek için çeşitli edebî türler kullanır. Kullanılan bu türlerden biri de destandır. Farklı toplumların edebiyat tarihlerine bakıldığı zaman destanların ilk edebî ürünler olduğu söylenebilir. Destanı masal, efsane, halk hikâyesi gibi türler takip eder. Bu türlerden sonra da roman ortaya çıkar.

Roman Türleri

- Romanlar genel olarak konularına ve yansıttıkları edebî akımlara göre sınıflandırılır.

Konularına Göre Romanlar

- **Macera (serüven) romanı:** Günlük hayatta az rastlanan, ilgi çekici olayları okuyucuda heyecan ve merak uyandıracak biçimde anlatan roman türüdür.
- **Sosyal roman:** Sınıf çatışması, geçim sıkıntısı, göç gibi toplumsal ve ekonomik sorunları veya birtakım töreleri ele alan roman türüdür.
- **Bilim kurgu romanı:** Gelecekte olabilecek olayları bilimsel bir yaklaşımla, hayal gücünü de kullanarak anlatan roman türüdür.
- **Tarihî roman:** Tarihî olayları ve kişileri konu alan roman türüdür.
- **Fantastik roman:** Gerçeküstü olay, kişi ve yerleri konu alan roman türüdür.
- **Psikolojik roman (tahlil romanı):** İnsanın iç dünyasını, bilinçaltını, olayların insanın ruh dünyasına etkilerini anlatan roman türüdür.
- **Polisiye roman:** Polisiye olayların konu edildiği; aksiyon, gizem, heyecan, korku vb. öğeler içeren roman türüdür.
- **Tezli roman:** Toplumsal veya siyasal bir sorunu konu edinen, bir tez içeren roman türüdür.
- **Egzotik roman:** Uzak ve yabancı ülkelerin doğa ve insanlarını konu edinen roman türüdür.

Örnek 3

- I. Günlük hayatta az rastlanan, ilgi çekici olayları okuyucuda heyecan ve merak uyandıracak biçimde anlatan roman türüdür. (Macera romanı)
- II. Sınıf çatışması, geçim sıkıntısı, göç gibi toplumsal ve ekonomik sorunları veya birtakım töreleri ele alan roman türüdür. (Sosyal roman)
- III. Toplumsal veya siyasal bir sorunu konu edinen, bir tez içeren roman türüdür. (Tezli roman)
- IV. Gerçeküstü olay, kişi ve yerleri konu alan roman türüdür. (Bilim kurgu romanı)
- V. İnsanın iç dünyasını, bilinçaltını, olayların insanın ruh dünyasına etkilerini anlatan roman türüdür. (Psikolojik roman)

Numaralanmış cümlelerle yay ayraç içindeki roman türlerinden hangisi uyuşmamaktadır?

- A) I
- B) II
- C) III
- D) IV
- E) V

Gerçeküstü olay, kişi ve yerleri konu alan roman türü fantastik (düşsel) romandır.

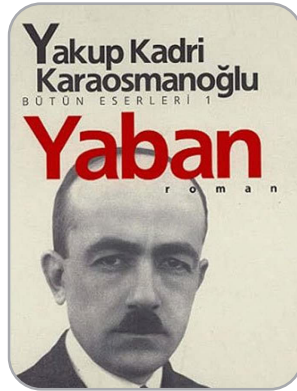
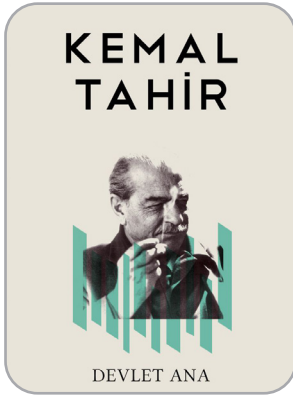
Cevap D

Konularına Göre Roman Örnekleri:

Macera romanı	Sosyal roman	Bilim kurgu romanı
<i>Robinson Crusoe</i>	<i>Bereketli Topraklar Üzerinde</i>	<i>Ben Robot</i>
Daniel Defoe	Orhan Kemal	Isaac Asimov

Tarihî roman	Fantastik roman	Psikolojik roman
<i>Devlet Ana</i>	<i>Yüzüklerin Efendisi</i>	<i>Eylül</i>
Kemal Tahir	Tolkien	Mehmet Rauf

Polisiye roman	Tezli roman	Egzotik roman
<i>Olasılıksız</i>	<i>Yaban</i>	<i>Yaşlı Adam ve Deniz</i>
Adam Fawer	Yakup Kadri Karaosmanoğlu	Ernest Hemingway

Yansıtıkları Edebî Akımlara Göre Romanlar

- Romanlar, yansıtıkları edebî akımlara göre de sınıflandırılabilir. Edebî akımlar konusu üst sınıflarda işlenecektir.

Yansıtıkları Edebî Akımlara Göre Roman Örnekleri:

Klasik roman	Romantik roman	Realist roman
<i>Telemak</i>	<i>İntibah</i>	<i>Savaş ve Barış</i>
Fenelon	Namık Kemal	Tolstoy

Natüralist roman	Egzistansiyalist roman
<i>Zehra</i>	<i>Bulantı</i>
Nabizade Nazım	Sartre

Modern roman	Postmodern roman
<i>Dönüşüm</i>	<i>Tutunamayanlar</i>
Franz Kafka	Oğuz Atay

Örnek 4

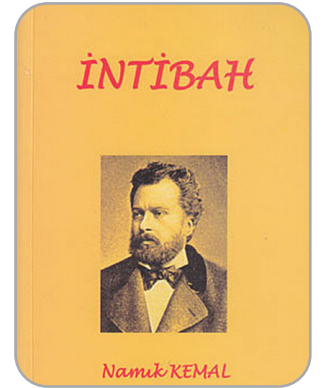
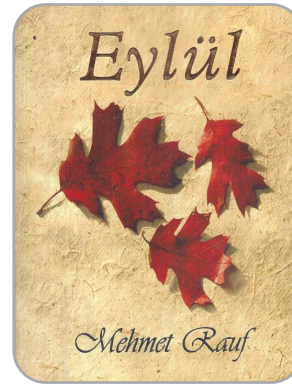
- Natüralist roman: *Ben Robot*-Isaac Asimov
- Postmodern roman: *Tutunamayanlar*-Oğuz Atay
- Sosyal roman: *Bereketli Topraklar Üzerinde*-Orhan Kemal
- Romantik roman: *İntibah*-Namık Kemal
- Psikolojik roman: *Eylül*-Mehmet Rauf

Numaralanmış yerlerin hangisinde bilgi yanlışdır?

- A) I B) II C) III
D) IV E) V

"I. Natüralist roman: *Ben Robot*-Isaac Asimov" seçeneğinde Isaac Asimov'un *Ben Robot* adlı romanı bilim kurgudur.

Cevap A

Örnek 5

- Devlet Ana* - Kemal Tahir
- Karabibik* - Şemsettin Sami
- İntibah* - Namık Kemal
- Eylül* - Mehmet Rauf
- Aşk-ı Memnu* - Halit Ziya Uşaklıgil

Numaralanmış eser-yazar eşleştirmesinin hangisinde yanlışlık yapılmıştır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

Karabibik romanı Nabizade Nazım'a aittir.

Cevap B

Örnek 6

Reşat Nuri Güntekin (1889-1956)

Reşat Nuri Güntekin İstanbul'da dünyaya gelir. Bursa ve İstanbul'da öğretmenlik yapar. Daha sonra maarif müfettişliği ve milletvekilliği görevlerinde bulunur. Edebiyat sahasına şiirle girer; ardından hikâye, roman ve tiyatrolarını yayımlar. Romanlarında bireysel ve toplumsal konuları iç içe işlemeyi tercih eder. Genellikle aşk, sevgi, acıma, yalnızlık, kaçış, karamsarlık gibi bireysel meselelerle yozlaşma, kuşak çatışması, idealizm, kültürel değişim gibi toplumsal temaları bir arada işler. Eserlerinde gözlem unsuru ön plandadır ve zaman zaman sosyal eleştiriye de yer verir. Reşat Nuri'nin okur tarafından sevilmesini ve eserlerinin çok sayıda basılmasını sağlayan unsurlardan biri de üslubudur. Sanatçı, konuşulan Türkçeyi roman ve hikâye dili hâline getirmiş; her kesimden okur tarafından ilgiyle takip edilmiştir. Sanatçı; açık, akıcı ve duru dili; sürükleyici ve etkileyici üslubu; kurguladığı eserlerde herkesin kendinden bir şeyler bulabilmesi sayesinde çok sevilir.

Eserlerinden Bazıları:

Roman

Çalığışu, Dudaktan Kalbe, Akşam Güneşi, Yeşil Gece, Acı-mak, Yaprak Dökümü...

Hikâye

Sönmüş Yıldızlar, Tanrı Misafiri...

Tiyatroları

Tanrıdağı Ziyafeti, Balıkesir Muhasebecisi...

Bu infografik tablodan yola çıkılarak Reşat Nuri ile ilgili aşağıdakilerden hangisine ulaşamaz?

- A) Farklı türlerde eserler verdiği
- B) Değişik meslekler icra ettiğine
- C) Cumhuriyet ve öncesinde eserler verdiği
- D) Eserlerinin, yaşamından izler taşıdığına
- E) Eserlerinde gözleme önem verdiği

Metinden roman, hikâye ve tiyatro yazdığı verilmiş, A seçeneğine ulaşabiliyorum.

Öğretmenlik, müfettişlik ve milletvekilliği yaptığı ifade edildiğinden B seçeneğine de ulaşıyorum.

"kurguladığı eserlerde herkesin kendinden bir şeyler bulabilmesi sayesinde çok sevilir" cümlesinden D seçeneğine ulaşabilirim.

"Eserlerinde gözlem unsuru ön plandadır" cümlesinden de E seçeneğine ulaşabilirim.

Cumhuriyet öncesinde doğup (1889-1956) Cumhuriyet sonrasında öldüğü infografikte var ancak eserlerini ne zaman yazdığı yok. Dolayısıyla C seçeneğine ulaşamam.

Cevap C

Etkinlik-1

Çalığışu

Ortalık yeni ağarıyordu. Köşk, daha uykudaydı. Kâmran, odanın pancurlarından birini ittiği vakit, Feride'yi gördü. Pencerenin açıldığını o da fark etmişti. Başını kaldırdı, yeni doğan güneşe karşı elini gözlerine siper ederek,

— Uyandınız mı, Kâmran Bey? Ne kadar tabiatınızı değiştirdiniz.

mişsiniz. Eskiden sizi uyandırabilmek için pancurlarınıza yazın avuç avuç çakıl taşı, kışın bir yığın kartopu atmak lâzım gelirdi.

Siz de biraz Anadolu olmuştunuz. Ben orada, bu saatte kalktığım vakit: "Tembel, insan üstüne güneş doğurur mu?" diye beni ayıplarlardı.

Eski hafif, alaycı Çalığışu'nu hatırlatan bu sözleri söyleyen sesinde kalbe serinlik ve tazelik hisleri veren berrak bir akarsu ahengi vardı. Kâmran, biraz korkarak sordu:

— Ben de geleyim mi, Feride?

O hâlâ elleri güneşe karşı gözlerinde, ta eskiden yaptığı gibi gizli gizli eğlenerek:

— Rutubetin nazik vücudunuzu incitmesinden korkmazsanız fena olmaz. Size Anadolu ikramı yaparım.

Kâmran'ı kocaman bir ceviz ağacı altına götürdü, akşamdan bahçede unutulmuş bir iskemleye oturttu:

— Şimdi bir parça beni bekleyeceksiniz, Kâmran Bey.

— Hani teklif, tekellüf bırakacaktın?

III

1. I. sözcüğün gerçek anlamı nedir, burada gerçek anlamıyla mı kullanılmıştır, yazınız.

"tabiat" sözcüğünün gerçek anlamı "doğa"dır ancak burada "huy" anlamıyla kullanılmıştır.

2. "lâzım" sözcüğünün yazımı doğru mudur, değilse doğrusunu yazınız.

II. sözcüğün doğru yazımı "lazım" biçimindedir. "I" sesinden sonra "a" ünlüsünde düzeltme işareti olmaz.

3. "tekellüf" sözcüğü hangi anlamda kullanılmıştır?

III. sözcük, "Zahmet veren bir iş görme, güçlüğü katlanma" anlamında kullanılmıştır

Örnek Cevap Anahtarı

1. A 2. D 3. D 4. A 5. B 6. C

Etkinlik-2

1. Aşağıdaki soruları bu metne göre cevaplayınız.

Felatun Bey'le Rakım Efendi

Felâton - Hiç sorma birader. Hele şu "devil" yani yastan kurtulduğuma bir teşekkür ediyorum ki! Malum, babamın vefatı üzerine yas tutmak alafranga bir gelenektir. Her tarafım gece karanlığı gibi simsiyah olmuştu.

Rakım - Evet, alafranga bir gelenek ama biz Türkler bu kurala uymak zorunda değiliz. Cuma geceleri bir Yasin-i Şerif ile ölülerimizi anmak...

Felâton - Öyle ama beni kendi hâlime bırakıyorlar mı?

Rakım - Size kim karıştır?

Felâton - Kim mi karıştır? Hey birader hey! Hiç sorma! Başım bir belaya girdi ki!

Rakım - Aman!

Felâton - Bela ama tatlı bela! Gönlüm küçük bir aktrisin sevgisiyle meşgul.

Rakım - Yas tutmanı da bu küçük aktris mi sağladı?

Felâton - Evet! Zavallı kızcağız, babamın vefatına benden daha çok üzüldü.

Rakım - Acayip!

Felâton - Evet, pek acayip bir kız. Ama ne yas! Yemek tabaklarına kadar her şeyi siyah yaptı. Kendisi tiyatrodada bile siyah dışında bir şey giymez. Elinden gelse güneşin ve gökteki yıldızların üstüne bile siyah bir tül çekecekti.

Rakım - Doğrusu şaşılacak şey.

Felâton - Kendisini görmek istemez misiniz?

Rakım - İzin vererseniz neden istemeyeyim. Fakat bu kadar sevdiğiniz bir kızı başkalarına...

Felâton - Ah, adamım sen hâlâ eski Türk alışkanlıklarını sürdürüyor gibisin! Alafrangada böyle şeyler var mı?

Rakım - Ben bir türlü kendimi alafranga tarza alıştırmadım da.

Bu konuşmanın ardından, aktrisi görmek için aşağıdaki dört yol ağzına doğru yöneldiler. Ancak Rakım, sevdiğinin babasının vefatına bu kadar üzülen ve yemek tabaklarına kadar özel yas tabakları hazırlatan kadının çok yetenekli ve becerikli bir aktris olduğunu düşündü.

Felâton - Yine ne düşünüyorsun? Sen hep böyle dalgın gezersin.

Rakım - Hayır birader, bir şey yok. Birisinin bir işi vardı da...

Felâton - (alaycı bir tavırla) İş, iş, iş! Bu kadar iş ne? Ne zaman bitireceksin be adam? Artık kazandığın para yeter! Biraz da kazandıklarını harcamaya bak!

a. Bir romandan alınan bu metin kime aittir? Hangi edebî dönemde yazılmıştır?

Ahmet Mithat Efendi'ye aittir. Tanzimat Dönemi'nde yazılmıştır.

b. Bu metnin konusunu ve temasını yazınız.

Konusu: Batılı anlayışıyla Felatun Bey ile Doğulu anlayışıyla Rakım Efendi'nin Felatun Bey'in ölen babası üzerine diyalogları

Teması: Batılı ve Doğulu anlayış

c. Bu metindeki temel çatışmayı yazınız.

Doğu-Batı çatışması

2. Aşağıdaki metni göz önünde bulundurarak tanılanmış, dallanmış ağaç etkinliğinde okuduğunuz ifade doğru ise “D”, yanlış ise “Y” yönünde ilerleyip doğru çıkışa ulaşınız. (Mavi yol doğru, kırmızı yol yanlıştır.)

Yaban

Anadolu'da, köylü kadını şuhluktan, naz ve işveden o kadar yoksundur ki onların hangi biriyle, böğür böğüre, koyun koyuna yatsam, vücudumun hiçbir şey duymayacağını tahmin ediyorum. İhtimal ki, çok da fena kokarlar. Kendileri hakkında, bu hislerimi içgüdüleriyle sezdikleri için midir, nedir bilmiyorum, onlar da bana her rast gelişlerinde, arkalarını çeviriyorlar. Yahut –eski Yunanlılar devrinde yas tutan kadınlar gibi– yere çömelip başlarını örtüyorlar.

Ve benden başka hiçbir erkeğe bu hareketi reva görmüyorlar. Buraya geldiğim bilmem kaçınıcı haftası idi. Mehmet Ali'ye sordum:

– Kadınlarınız niçin yalnız benden kaçıyorlar?

– Yabansınız da ondan, beyim.

Bu yaban lafı, beni, önce çok kızdırdı. Fakat, sonra anladım ki, Anadolu'lular, Anadolu köylüleri tıpkı eski Yunanlıların kendilerinden başkasına barbar lakabını vermesi gibi her yabancıya yaban diyorlar.

Bir gün... bir gün, onlara, ispat edebilecek miyim ki, ben bir yaban değilim? Benim damarlarımdaki kan onların damarlarında işleyen kandır. Aynı dili söylemekteyiz. Aynı tarihi ve coğrafi yollardan, hep birlikte gelmişizdir. İspat edebilecek miyim ki, aynı Allah'ın kuluyuz!

Aynı siyasi mukadderat, aynı sosyal bağlar, bizi kardeşlik, evlatlık, analık babalık üstünde bir yakınlıkla birbirimize bağlamıştır.

Lakin hangi sözlerle, hangi seslerle? Gündelik hayatın ufak tefek ihtiyaçlarını bile anca ifadeye güç bulabiliyorum. Nerde kalmış ki onlarla, bu kadar genel konular üzerinde konuşacağım!..

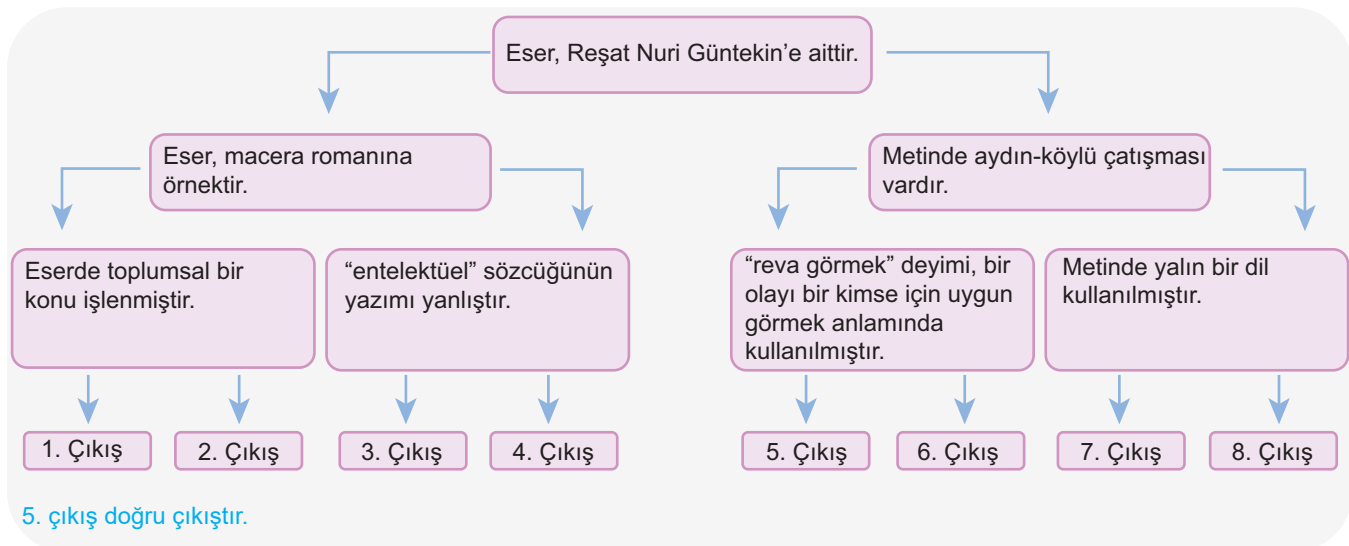
Gün geçtikçe daha iyi anlıyorum: Türk entelektüeli Türk aydını, Türk ülkesi denilen bu engin ve ıssız dünya içinde bir garip yalnız kişidir. Bir Münzevi mi? Hayır; bir acayip yaratık demeliyim.

Öyle ya, bir insan tasavvur edin ki hangi ırktan, ne cinsten olduğu belli değildir. Kendi vatani addettiği memleketin dibine doğru ilerledikçe, kendi kökünden uzaklaştığını hissediyor.

Hissetmese bile etrafında nasıl olan boşluk, soğuk ve itici hava, ona her an kendi toprağından sökülmiş bir aykırı, bir acayip nebat olduğunu bildiriyor.

Her memleketin köylüsüyle okumuş yazmış zümresi arasında, aynı derin uçurum var mıdır? Bilmiyorum! Fakat okumuş bir İstanbul çocuğı ile bir Anadolu köylüsü arasındaki fark bir Londra'lı İngilizle bir Pencaplı Hintli arasındaki farktan daha büyüktür.

Bunu yazarken, elim titriyor.

- Sosyal roman
- Realist roman
- Natüralist roman
- Egzistansiyalist roman

Bu roman türleri aşağıdaki romanlarla eşleştirildiğinde hangisi dışta kalır?

- Bereketli Topraklar Üzerinde*
- Zehra*
- Bulantı*
- Savaş ve Barış*
- Cezmi*

- Terazinin bir gözüne konulan bir miktar şekerin kaç dirhem olduğunu bulmak için herkes o kefeyle eliyle tartıştırıp yoklayarak "şu kadar dirhem" dedikçe diğerleri yoklayıp dirhem miktarını artırarak nihayet son yoklayan adam, şekerin hükümlenen dirhemler ağırlığında olmadığına kanaat getirirse "tartıncılar" demesiyle şeker tartılınca, belirlenmiş olan dirhemden eksik ise bu kumandayı verenin, fazla ise son artırmanın malı olmasından ibaretti. Ancak bu oyunda dahi şamata, gürültü, çekişme bazı kereler kavga derecelerine de varırdı.

Velhasıl o zaman mahalle kahveleri, bu gibi patırtılı gürültülü eğlencelerden keyif alanlar için belki bizim bu satırlarda ayıplarına yazdığımız şeyleri methedici bir şekilde yazdırtacak eğlence mahallerinden sayabilirdiyse de herhâlde kendini bilenler kış mevsimlerinin uzun gecelerini kısaltmak için oralara müracaat etmeyip "arifane" veyahut "harifane" denilen surette, yani kimler bulunacaklar ise onlardan toplanacak beşer onar kuruşla yapılan veya nöbetleşe verilen ve ismine "helva sohbeti" denilen toplantılarda eğlenmeyi tercih ederlerdi.

Aşağıdakilerden hangisi parçada anlatılan "şeker tartma oyunu" ile ilgili söylenebilir?

- Oyunda şekerin ağırlığı kesinlikle belirlenmeden, sadece tartışma ile karar verilir.
- Oyunun sonunda şeker tartıldığında, eksik ağırlık çıkarsa son artırmanın malı olurdu.
- Şeker tartma oyunu sırasında kavga çıkma ihtimali yoktu.
- Mahalle kahvelerinde sadece şeker tartma oyunu oynanırdı.
- Şeker tartma oyunu, insanların tartışarak eğlendikleri bir oyun olarak betimlenmiştir.

- Apartmana taşındıktan sonradır ki Ayşen birdenbire çevresini ve eğlence şekillerini değiştirmişti. Artık önüne gelen sinemaya değil, en iyilerine gidiyordu, Ayazpaşa'daki bahçeli pastacıda Berin ile çay içiyor, büyük otel ve gazinolarda yemek yemeye alışıyor. İşte artık alıştığı için ve daha da alışmak maksadıyla dayısını Taksim Gazinosuna sürüklüyor. Doğrusu alışmalı, düzeyini yükseltmeliydi. O daha iyisine değerd. Başını çevirmeyerek düşünmesine epeycedir devam ederken ayak sesleri duydu. Kapı açılıyor, Ayşen... Hayır, Sarı Kız, sırtında parıltısı bile gözleri ısıtan siyah bir kürk, içeri giriyor. Beyaz elbisesinin etekleri kürkten taşmaktadır, başına da beyaz bir şey sarmış; şöyle, çene altından tutturulmuş. Ne yapacak bakalım? Yüzü olabileceğinden ciddi, başka türlü yürüyor, yürüyor ve omuzlarından, kolsuz pelerin, şal, maşlah imişçesine kolaylıkla, zarafetle kayan bu kürkü güzel bir jestle -bağışlar gibi- atıyor. Eli Ata'ya doğru "Kalkma, dur." anlamına bir işaretle uzanıyor, diyor ki:

– Sevgilim! Ayaklarına kapanmaya geldim.

Aşağıdaki seçeneklerden hangisi, metnin teması, konusu ve çatışması için en uygun olanıdır?

- Tema: Lüks yaşamın cazibesi
Konu: Ayşen'in yeni yaşam tarzına adapte olması
Çatışma: Ayşen'in içsel değişimi ve toplum beklentileri
- Tema: Toplumsal sınıf farklılıkları
Konu: Ayşen'in toplumda kabul görme çabaları
Çatışma: Ayşen'in geçmişi ve yeni çevresi arasındaki uyumsuzluk
- Tema: Kişisel dönüşüm
Konu: Ayşen'in kendini bulma süreci
Çatışma: Ayşen'in eski alışkanlıkları ve yeni yaşam tarzı
- Tema: Aşk ve fedakârlık
Konu: Ayşen'in sevgilisi için yaptığı fedakârlıklar
Çatışma: Ayşen'in aşkı ve kişisel hırsları
- Tema: Sosyal statü arayışı
Konu: Ayşen'in sosyal statüsünü yükseltme çabaları
Çatışma: Ayşen'in mevcut yaşamı ve hedeflediği yaşam tarzı

Cevap Anahtarı

1. E 2. E 3. E